

2018: een jaar met extremen

Koudegolf, hittegolf, heftige regenbuien, uitgedroogd landschap: in 2018 hebben we met allerlei extremen te maken gehad. Hierdoor is 2018 een opmerkelijk vlinderjaar geweest waar waarschijnlijk nog veel aan gerefereerd gaat worden. Er zijn zoveel noemenswaardige gebeurtenissen dit jaar dat de rubriek 'Opmerkelijk' – altijd op de achterzijde van dit tijdschrift te vinden – simpelweg te weinig plek biedt.

Tekst:
Albert Vliegenthart
De Vlinderstichting

De koudegolf sloeg in een korte tijd om in een behoorlijk warm voorjaar, waardoor veel soorten veel eerder begonnen met vliegen. Aardbeivlinder en de eerste generaties bruine vuurvlieder en zilveren maan hadden een betrekkelijk korte vliegtijd. Opvallend genoeg kenden sommige soorten een explosie en waren in grote aantallen aanwezig, terwijl andere juist weinig gezien werden.

Voor de eerste zomersoorten beginnen te vliegen – rond half juni – hebben we normaliter een zogenaamde junidip. Dit jaar was die dip wat eerder en ook minder heftig. De eerste iepenpage werd al op 20 mei waargenomen. Normaal zou deze vlinder pas half juni verschijnen, maar op dat moment was hij al op zijn hoogtepunt. Mogelijk door dit goede jaar werd deze soort op een aantal nieuwe plekken gevonden. In Nijmegen bijvoorbeeld blijkt een vrij grote populatie aanwezig te zijn, terwijl we deze ondanks intensief zoeken in voorgaande jaren nog niet op deze plek hadden vastgesteld. De eikenpage had eveneens een ongekend goed jaar. In grote eiken kon je tientallen vlinders zien vliegen en eikenpages weken dan ook vaak uit naar andere boomsoorten om hun territorium te bezetten.

Bossen

De soorten van bossen en bosranden deden het bijzonder goed. Veel kleine ijsvogelvlinders, maar vooral spectaculair waren de grote aantallen grote weerschijnvlinders. In gebieden als de Bruuk, Weerribben en in de Achterhoek werden soms tientallen exemplaren bij elkaar gezien. Veel mensen konden genieten van de sleedoornpage, naast de hierboven genoemde pages.

Bijzonder

In dit soort jaren worden ook altijd bijzondere waarnemingen gedaan. We wachtten al enige tijd op de braamparelmoervlinder en het was onze directeur Titia Wolterbeek die een paring van deze mooie soort heeft gevonden in het Limburgse. Het staartblauwtje, ook een recente nieuwkomer, had een opvallend goed jaar en is op verschillende plekken in Zuid- en Oost-Nederland gezien. De derde soort in het rijtje van klimaatvolgers, het kaasjeskruidkopje, mochten we dit jaar officieel als standvlinder bijschrijven. Het breidt zich langzaam uit in Limburg, en wist deze zomer ook Zeeuws-Vlaanderen te bereiken. Komend jaar zou het ook op andere plekken in de delta op kunnen duiken! Misschien moeten we een vierde soort toevoegen: het scheefbloemwitje. De eerste generaties zorgen voor de stabilisatie van de metapopulatie. De derde en vierde generatie doen de soort vooral in noordelijke richting uitbreiden, tot in Friesland en Groningen aan toe. En in Limburg is het tussen de generatiewisselingen van klein en klein geaderd witje lokaal zelfs al het algemeenste witje.

Verre grote vuurvlieder

Soms zijn bepaalde waarnemingen lastig te verklaren. Eind mei werd een grote vuurvlieder gefotografeerd langs de Linge, ver van het oorspronkelijke leefgebied en het was bovendien ook het eerste exemplaar van het jaar. Grappig genoeg werd enkele dagen daarna de eerste grote vuurvlieder uit de Weerribben gemeld. De foto liet een duidelijke batava zien, maar hoe komt deze nu bij de Linge terecht?

Albert Vliegenthart

De eikenpage had een ongekend goed jaar.

De sleedoornpage in de tuin van De Vlinderstichting waar het hele kantoor voor uitliep.

Het kaasjeskruidkoppje is vanaf 2018 een officiële standvlinder in Nederland.

Het staartblauwtje had een topjaar en werd op veel verschillende plekken gezien.

Gras en hei

De graslandsoorten, maar vooral de vlinders van de hei, vlogen dit jaar een stuk minder goed. Door de lange hitteperiode hadden ook heivlinder, kommavlin- der, heideblauwtje en gentiaanblauwtje het zwaar. Gebrek aan nectar en veel verdroogde planten op de heide zorgen voor gebrek aan voedsel voor vlinders en rupsen. Net als in 2003 en 2006 kregen we veel waarnemingen van heivlinders uit tuinen. Dat is zorg- wekkend omdat deze dieren niet meer terugkeren naar hun voortplantingsgebieden. Met deze weten- schap heeft De Vlinderstichting besloten om dit jaar samen met Staatsbosbeheer nectarkroegen te plaat- sen op het Kootwijkerzand. Zo konden de vrouwtjes van de kleine heivlinder tenminste nectar vinden. Elders in dit nummer van Vlinders kunt u lezen dat het werkte! Hopelijk hebben we genoeg gedaan om te voorkomen dat alle kleine heivlinders het gebied heb- ben verlaten. Gelukkig werden de kroegen ook goed bezocht door heivlinders en kommavlin- ders. Volgend jaar moeten ze het weer op eigen kracht doen, want de kroegen zijn weer keurig opgeruimd.

Witjes

Dit jaar mogen we spreken van een invasie van het resedawitje. Op diverse plekken zijn deze bonte witjes gezien. De vraag voor velen is: is het dan het oostelijk of het gewone resedawitje? Aan het uiterlijk is het helaas niet te zien. Inmiddels is er wel een exemplaar voor genetische analyse opgestuurd en we wachten op de uitkomst. Er zijn indicaties dat het voorkomen van het oostelijk resedawitje samenhangt met veel oostenwind en samenvalt met invasies van de gele luzernevlinder. Die laatste soort had dit jaar ook een invasiejaar. Rondom deze soort ontstond eind van de zomer ook rumoer, omdat er mogelijk ook zuidelijke luzernevlinders waren waargenomen. De validatoren en de beoordelingscommissie bijzondere dagvlinders (BBD) kwamen tot een unanieme beslissing: op basis van literatuur, onderzoek en ecologische aspecten kunnen deze twee luzernevlinders op het oog niet worden onderscheiden.

Extra generatie

Na zo'n droog en warm jaar was het wachten op de extra generaties van bepaalde soorten. Enkele soor- ten krijgen wel een extra generatie. Of dit gunstig is voor de populatie hangt af van de weersomstandig- heden kort na het vliegen van deze vlinders. Tot nu toe (half september) zien we enkele heideblauwtjes, groot dikkopjes. Maar ook de bruine vuurvlinder en de zilveren maan hebben een derde generatie dit jaar. Het mooie weekend half september leverde nog altijd 29 soorten op in Nederland. Het is maar afwachten hoe het volgend jaar gaat uitpakken. ●